

Regeringskansliet
Kulturdepartementet
103 33 Stockholm

2019-10-25
1 (4)
Dnr 2019:01100

Yttrande över betänkandet Demokrativillkor för bidrag till civilsamhället (SOU 2019:35)

Dnr Ku2019/01318/CMS

Sammanfattning

Skolverket välkomnar förslaget om ett förtydligt och enhetligt demokrativillkor för den statliga bidragsgivningen till civilsamhället. Skälen till detta är desamma som redovisas i utredningen. Men Skolverket efterlyser vissa förtydliganden, fortsatta överväganden och översyn av uttryck. I fråga om en gemensam databas för bidragsgivande myndigheter gör Skolverket en annan bedömning än utredningen.

Betänkandet

Avsnitt 8.1.4 Icke-diskriminering och alla människors lika värde

Enligt utredningen ska förbudet mot diskriminering i villkoret tolkas brett och inte begränsas till de diskrimineringsgrunder och samhällsområden som framgår av diskrimineringslagen.

Skolverket bedömer att förbudet utan större svårighet kan tillämpas i fråga om diskriminering inom andra samhällsområden än de som omfattas av diskrimineringslagen. Skolverket har förståelse för att utredningen föreslår en bred tolkning av diskrimineringsförbudet. Men utredningen tar inte upp några exempel på otillåten diskriminering som har samband med grunder som inte skyddas av diskrimineringslagen. Skolverket bedömer att det kan vara svårt att tillämpa förbudet avseende sådana grunder. Skolverket efterlyser därför förtydligande exempel på otillåten diskriminering som har samband med grunder som inte skyddas av diskrimineringslagen, för att underlätta tillämpningen av villkoret.

Särorganisering

Enligt utredningen ska förbudet mot diskriminering inte utesluta att en organisation kan få bidrag för en verksamhet som enbart riktar sig till en viss grupp. Förutsättningen är att det är legitimt, till exempel med hänsyn till organisationens syfte. Utredningen exemplifierar med organisationer som riktar sig till vissa etniska grupper, hbtq-personer och kvinnor. Utredningen ger även

exempel på särorganisering som inte är legitim i fråga om könsuppdelning vid idrottsverksamhet samt begränsning av utrymmet för religiösa samfund att välja vilka som ska företräda samfundet.

Skolverket konstaterar att fem av de sju diskrimineringsgrunderna i diskrimineringslagen skyddar alla: kön, etnisk tillhörighet, sexuell läggning och ålder. Två av diskrimineringsgrunderna skyddar inte alla: könsöverskridande identitet eller uttryck och funktionsnedsättning. Det är enbart personer med könsöverskridande identitet eller uttryck respektive funktionsnedsättning som omfattas av skyddet.

I fråga om diskrimineringsgrunder som omfattar alla bedömer Skolverket att det i vissa fall kan vara svårt att bedöma om särorganiseringen är legitim. Skolverket efterlyser därför fler förtydligande exempel på särorganisering som inte är legitim avseende diskrimineringsgrunder som omfattar alla, för att underlätta tillämpningen av villkoret. Skolverket efterlyser även exempel på legitim särorganisering avseende grunder som inte skyddas av diskrimineringslagen.

Avsnitt 9.1.2 En särskild förordning om demokrativillkor för statlig bidragsgivning

Skolverket konstaterar att utredningens definition av aktörer i civilsamhället inkluderar associationsformer som också är skolhuvudmän, till exempel ideella föreningar och registrerade trossamfund (se avsnitt 3.2.3). Förslaget om en särskild förordning om demokrativillkor för statlig bidragsgivning ska tillämpas när statsbidrag fördelas på annat sätt än med tillämpning av lag eller förordning. Den föreslagna förordningen utesluter inte skolhuvudmän att få del av statsbidrag (vilket är fallet med exempelvis förordningen (2014:144) om statsbidrag för hjälp med läxor eller annat skolarbete utanför ordinarie undervisningstid 5 § punkt 1 och förordningen (2011:192) om statsbidrag för entreprenörskap i skolan 2 § punkt 1). Detta innebär att det kan uppstå en situation där Skolverket avslår en ansökan från en aktör i civilsamhället som också är skolhuvudman med hänvisning till demokrativillkoret. Men där samma aktör i egenskap av skolhuvudman har rätt till statsbidrag från Skolverket med stöd författning eller på annat sätt, som inte innehåller ett demokrativillkor. Enligt Skolverket bör denna fråga bli föremål för fortsatta överväganden.

Avsnitt 10.3.2 Uppdrag att stödja bidragsgivande myndigheter

Skolverket bedömer, till skillnad från utredningen, att en gemensam databas för bidragsgivande myndigheter med information om ansökningar och beviljade bidrag skulle underlätta tillämpningen av demokrativillkoret. Det skulle underlätta en enhetlig rättstillämpning och även effektivisera handläggningen hos de bidragsgivande myndigheterna.

Som redovisas i detta remissyttrande bedömer Skolverket att det i vissa fall kan vara svårt att tillämpa demokrativillkoret. Skolverket ser därför behov av utbildning för att stödja handläggare i tillämpningen.

Avsnitt 11.5.1 Bestämmelser om återkallelse av beslut av bidrag

Skolverket är positivt till förslaget om bestämmelser om återkallelse av beslut om bidrag för organisationer som inte uppfyller bidragsvillkoren. Samtidigt vill Skolverket framhålla att det centrala är att bedömningen görs i samband med ansökan. En återkallelse läker inte alltid skadan som det innebär att offentliga bidrag delas ut till verksamheter som strider mot samhällets grundläggande värderingar.

12.6. Förslag rörande överklagandebestämmelser

Skolverket bedömer att en möjlighet att överklaga kommer att leda till en betydande ökning av antalet överklaganden. Skolverket konstaterar att ett överklagande kan innebära att det tar lång tid innan beslutet vinner laga kraft. Det betyder att en ändring av en myndighets beslut kan vinna laga kraft först efter bidragsårets slut. Skolverket efterlyser ett klargörande om myndigheten i en sådan situation ska kunna bevilja bidraget i efterhand. Skolverket vill understryka att bidrag som ska beviljas i efterhand kan minska möjligheten för andra organisationer att beviljas statsbidrag.

Avsnitt 15.1 Förslag till förordning (2019:00) om demokrativillkor för statsbidrag till organisationer inom det civila samhället

Skolverket förordar att begreppet ”funktionsnedsättning” används i författningskommentaren, i stället för ”handikapp”. Funktionsnedsättning används bland annat i diskrimineringslagen.

Skolverket förordar också att uttrycket diskriminering ”som har samband med” används i författningskommentaren, i stället för diskriminering ”som grundar sig på”. Det förstnämnda uttrycket används i diskrimineringslagen. Diskriminering beror inte på egenskaper hos den utsatta personen utan på samhällets strukturer samt de normer och föreställningar som på en och samma gång är en konsekvens av och reproducerar dessa strukturer.

Vägledning för handläggare

Avsnitt 4.2 Diskriminerar eller på annat sätt bryter mot principen om allas lika värde

Skolverket förordar uttrycket diskriminering ”som har samband med” i stället för diskriminering ”på vissa grunder”, av samma skäl som redovisats ovan.

Särorganisering

Skolverket konstaterar att de exempel som tas upp är diskrimineringsgrunder som inte skyddar alla (könsöverskridande identitet eller uttryck respektive funktionsnedsättning). Som redovisats ovan bedömer Skolverket att det i vissa fall kan vara svårt att bedöma om en särorganisering är legitim när det handlar om diskrimineringsgrunder som skyddar alla.

I fråga om bedömningen av vad som är ett legitimt syfte ger utredningen exemplet en organisation som arbetar för att stärka en viss utsatt grupps rättigheter. Skolverket efterlyser fler exempel på vad som är ett legitimt syfte. Skolverket efterlyser även exempel på legitim särorganisering avseende grunder som inte skyddas av diskrimineringslagen.

På Skolverkets vägnar

Joakim Feldt
Avdelningschef

Andreas Lindholm
Jurist

I ärendets slutliga handläggning har även rättschefen Ulrika Jonasson deltagit.